

Asia: VN/3071/2020

Lausuntopyyntö hallinnon automaattisen päätöksenteon käyttöalaa ja läpinäkyvyyttä koskevista säännösluonnoksista

1. Automaattisen käsittelyn sallittu käyttöala

1.1. Miten arvioitte ehdotuksen lähtökohtaa *oikeudellisesti*?

Säännöksessä tulee kuvata vain automatisoinnin periaatteet, mutta automatisoitavista asiaryhmistä tulee säätää erityislaissa. (Miten?)

Perustelut ja muutosehdotukset:

Vantaan kaupunki kuitenkin esittää, että automaattisen päätöksenteon pohjana ei voisi olla viranomaisen oma tulkintakäytäntö toisin kuin muistiossa esitetään. Vantaan kaupunki katsoo, että oikeussäännöillä tulisi kuitenkin viitata ainoastaan voimassa olevaan lainsäädäntöön, alemmat tasoihin säännöksiin ja vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön, ei viranomaisten omaan tulkintakäytäntöön. Oikeussäännön perustana voisi kuitenkin olla viranomaisen linjan tai maksun asettamispäätös, jota yhdenvertaisesti noudatettaisiin kaikkiin päätöksenteon kohteena oleviin. Tällaisia päätöksiä voi olla kuntasektorilla ja niistä saa pääsääntöisesti aina valittaa erikseen, joten asiakkaiden oikeusturva on turvattu tältä osin. Jos näistä linjauksista ei saisi valittaa erikseen, niistä voi valittaa automaattisesti annettavan päätöksen yhteydessä.

1.2. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: Miten arvioitte ehdotuksen lähtökohtaatoiminnassanne *automatisoitavien asiaryhmien* kannalta?

Ehdotus mahdollistaa pääosin nykyiset tai suunnitellut automaattiset päätökset.

Perustelut ja lisätiedot:

Ehdotus mahdollistaa ne automaattisen päätöksenteon tavat, jotka ovat tällä hetkellä ajankohtaisia ja harkinnan alla.

Automaatio mahdollistaa henkilöressurssien kohdentamisen työhön, jossa asiakas tarvitsee henkilökohtaista tukea tai päätöksenteossa tarvitaan harkintaa. Lisäksi automaattinen päätöksenteko nopeuttaa asioiden käsittelyä, mistä on etua hallinnon asiakkaille.

1.3. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: Millaisia 2 momentin määritelmän mukaisia tilanteita tunnistatte toiminnassanne?

Vantaan kaupungin kasvatuksen ja oppimisen toimialalla tehdään varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen, lukio- ja ammatilliseen koulutukseen, maksuihin, taloudelliseen tukeen sekä palveluihin liittyviä päätöksiä. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen toiminnanohjausjärjestelmässä (VaSa) on automaattinen esisijoitteluehdotus hoitopaikoista.

Automaatiota voitaisiin hyödyntää rutiininluonteisissa tehtävissä, jollaisia ovat esimerkiksi asiakasmaksu ja koulukuljetuspäätökset. Maksujen tarkistuksissa esimerkiksi indeksikorotusten yhteydessä voisi olla automaattisesta päätöksenteosta hyötyä. Koulukyytien arvioinnissa voitaisiin pitää järjestelmää, joka suoralla algoritmilla laskee koulumatkan pituuden. Mikäli laissa määritelty raja tai yksittäisessä kunnassa sovellettava lyhyempi raja ylittyy, päätös tehdään tällä pohjalla suoraan. Mikäli kunnan alueella on haastavia tai vaarallisia teosuuksia, nämä voitaisiin asettaa parametreihin erityisinä tekijöihinä. Tarveharkintainen tarkempi harkinta jäisi yksittäistapaukselliseen viranhaltijan suorittamaan tavanomaiseen päätöksentekoon.

Opetuksen DigiOne-hankeeseen liittyy automaattisen päätöksenteon tavoitteita. Esimerkiksi selvissä tapauksissa koulupaikka voitaisiin osoittaa automaattisesti silloin, kun oppilaan koti on selkeästi koulun alueella ja kun muita koulupaikkaan vaikuttavia taustamuuttujia ei ole.

1.4. Tulisiko myös muun kuin 2 momentissa tarkoitetun avustavan tai valmistelevan automaation käyttöä säännellä hallinto-oikeudellisesti?

Kyllä (miten?)

Perustelut ja muutosehdotukset:

Laissa voisi olla selkeyttävä säännös siitä, minkä tyyppistä avustavaa tai valmistelevaa automaation käyttöä sallitaan ilman, että se täyttää ehdotettua hallintolain 25 a §:ssä asetettuja edellytyksiä.

1.5. Muut huomiot käyttöalasääntelystä:

-

2. Oikeussuojakeinot

2.1. Ehdotettu 25 a §:n muotoilu mahdollistaa myös oikaisuvaatimuksen käsittelyn automaattisesti. Miten arvioitte ehdotusta tältä osin?

Oikaisuvaatimuksen automaattisen käsittelyn tulee olla mahdollista erityisten edellytysten toteutuessa (esimerkiksi kun hakemus hyväksytään eikä asiaan liity toista asianosaista).

Perustelut ja muutosehdotukset:

Kuntasektorilla kaikki oikaisuvaatimukset käsitellään toimitelmissä, joten kuntasektorilla oikaisuvaatimuksen automaattinen käsittely ei ole nykyinsäädännöllä mahdollinen. Muutoinkin siirryttäessä automaattiseen päätöksentekoon tulisi ainakin alkuvaiheessa asianosaisten oikeusturvan turvaamiseksi käsitellä oikaisuvaatimukset ilman automaatiota.

2.2. Mitkä muut menettelyt toteuttaisivat tehokkaasti oikeussuojaa automaattisen päätöksenteon yhteydessä?

Asianosaisten oikeussuojakeinona katsotaan esityksessä erityisesti olevan mahdollisuus hakea päätökseen muutosta ja oikeus saada perusteltu päätös sekä kuvaus hallintoasioiden automaattisesti käsittelystä. Jos oikaisuvaatimus käsiteltäisiin myös automaattisesti, se olennaisesti heikentäisi asianosaisten oikeussuojakeinoja automaattisen päätöksenteon yhteydessä. Muutoin ehdotettuja suojakeinoja voidaan pitää riittävinä ja tehokkaina.

2.3. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: mitä soveltamanne lainsäädännön oikeussuojakeinoja pidätte tässä yhteydessä tehokkaina ja miksi?

Oikaisuvaatimus, kunnallisvalitus ja hallintovalitus ovat tehokkaita oikeussuojakeinoja. Oikaisuvaatimusmenettelyssä hallintopäätöstä voidaan muuttaa tai päätös voidaan kumota osittain taikka kokonaan. Kunnallisvalituksen yhteydessä tuomioistuin voi kumota päätöksen kokonaan tai osittain ja palauttaa asian käsiteltäväksi kuntaan. Hallintovalituksen yhteydessä päätöstä voidaan muuttaa tai se voidaan kokonaan tai osittain kumota.

2.4. Muut huomiot oikeussuojakysymyksistä:

-

3. Tietosuojaja

3.1. Miten arvioitte tätä koskevaa kantaa?

Erityisistä suojatoimista ei ole tarpeen säätää.

Perustelut ja muutosehdotukset:

Ehdotuksessa arvioidaan, että hallintomenettelyyn sisältyvät velvoitteet toteuttavat samankaltaisia tavoitteita kuin tietosuojaja-asetuksen johdanto-osan 71 kohdassa mainitut suojatoimet ja niiden voi tulkita olevan asetuksen 22 artiklassa edellytetyjä suojatoimia yhdessä järjestelmien oikeaa toimintaa varmistavan tietojärjestelmäsääntelyn kanssa. Näistä syistä tässä yhteydessä ei ole tarvetta ehdottaa sääntelyä automaattisiin hallintopäätöksiin liittyvistä erityisistä suojatoimista.

3.2. Tulisiko yleislakiin sisällyttää suojatoimia erityisiin henkilötietoryhmiin tai ns. valtiosääntöisesti arkaluonteisiin tietoihin (esimerkiksi sosiaalihuollon tarve) liittyen?

Erityisistä suojatoimista ei ole tarpeen säätää.

Perustelut ja muutosehdotukset:

Eriyisten henkilötietoryhmien osalta on tärkeää turvata käsittelyn luottamuksellisuus ja tietojen salassapito. Sillä ei ole tältä kannalta merkitystä käsitelläkö tietoja automaattisesti tai ihmisten toimesta.

3.3. Muut huomiot tietosuojakysymyksistä:

-

4. Käsittelyn julkisuus ja läpinäkyvyys

4.1. Pidättekö ehdotettua lähestymistapaa oikeana?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

Kuvaus täydentäisi asiakkaan itse päätöksestä saamaa kuvaa siitä, kuinka automaattinen päätöksenteko on viranomaisessa järjestetty ja lisäisi asiakkaan luottamusta tätä päätöksentekomenettelyä kohtaan.

4.2. Kannatatteko lisätietojen antajaa koskevaa muutosehdotusta (HL 44 §:n 1 momentin 4 kohta)?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

Kun päätöksentekijänä ei ole yksittäinen luonnollinen henkilö, on luontevaa että lisätietojen antajia voisi olla useita ja että itse päätöksessä ei tarvitsisi nimetä lisätiedon antajia ja pelkkien yhteystietojen antaminen on riittävää.

4.3. Kannatatteko automaattisesta käsittelystä ilmoittamista koskevaa muutosehdotusta (HL 44 §:n 1 momentin 5 kohta)?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

Kyllä, päätöksestä tulee ilman muuta ilmetä, että päätös on tehty automaattisesti.

4.4. Kannatatteko ehdotusta hallintoasioiden automaattista käsittelyä koskevan kuvauksen julkaisemisesta?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

Kyllä, koska se lisää kansalaisten luottamusta automaattista päätöksentekoa kohtaan sekä vaikuttaa asianosaisen kokemukseen oman asian käsittelyn asianmukaisuudesta.

4.5. Millaisia tietoja automaattista käsittelyä koskevaan kuvaukseen tulisi sisältyä?

Kuvauksesta tulisi ilmetä, missä asioissa automaattista päätöksentekoa suoritetaan, kuinka asiat ohjautuvat automaattiseen päätöksentekoon ja minkäläisten sääntöjen perusteella automaattinen päätöksenteko suoritetaan.

4.6. Muut julkisuutta ja läpinäkyvyyttä koskevat huomiot

Läpinäkyvyyden kannalta on olennaisinta, että päätöksiin saadaan riittävät, lainmukaiset perustelut päätökselle, jotta asianosainen voi harkita, onko päätöksestä aihetta valittaa.

5. Muut huomiot

5.1. Muut huomiot ehdotetusta sääntelystä

-

Pennanen Sari-Anna
Vantaan kaupunki - Vantaan kaupunginjohtaja